

RISA-KLASİKLER / 41

İVAN TURGENYEV

Rüya

ÇEVİRİ: UĞUR BUKE

can
klasik

İVAN TURGENYEV
RÜYA

Can Klasik

Rüya, İvan Turgenyev

Rusça aslından çeviren: Uğur Büke

Şçigrovsklu Hamlet ilk kez 1849'da *Sovremennik* dergisinde, *Rüya* 1877'de *Novoye Vremya* gazetesinde yayımlanmıştır.

Bu çeviriye kaynak alınan baskı: Полное собрание сочинений и писем в 30 томах, Москва, Наука, 1982, T. 3-9.

© 2021, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2021

2. basım: Şubat 2022, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Cansu Varol

Düzeltili: Burçin Gönül

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Burcu Toral

Baskı ve cilt: As Bilgi Teknolojileri Yayıncılık Pazarlama Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.

Orhangazi Mahallesi Demir Sokak No:2/1

Esenyurt/İstanbul

Sertifika No: 52996

ISBN 978-975-07-5173-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750751738

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

İVAN TURGENYEV
RÜYA

ÖYKÜ

Rusça aslından çeviren

Uğur Büke

♥can

İvan Turgenyev'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Avcının Notları, 2007

Babalar ve Oğullar, 2010

Klara Miliç, 2020

İVAN TURGENYEV, 1818'de Rusya'da doğdu. Üç yıl Berlin'de öğrenim gördükten sonra ülkesine toprak köleliğine karşı, Batı yanlısı bir liberal olarak döndü. Dönemin ünlü eleştirmeni Vissarion Belinskiy'den büyük destek gören Turgenyev, uluslararası üne erişen ilk Rus yazar oldu. 1840'lar ve 1850'lerde aralarında *Avcının Notları*'nin de bulunduğu, köy yaşamı ve köylüleri anlattığı öyküleriyle tanındı. 1860'ta yayımlanan *Devrim Öncesi* adlı romanı, genç aydınların karşılaştığı sorunları ve Rusya'nın büyük değişim öncesindeki durumunu konu alıyordu. En önemli romanı *Babalar ve Oğullar*'da (1862), kuşaklar arasındaki çatışmayı derinlemesine sergiledi. Tolstoy ve Dostoyevski ile olan kavgaları ve Rusya'daki edebiyat çevrelerine yabancılaşması sonucunda, yaşamının son yirmi yılını Baden-Baden ve Paris'te geçirdi. *Duman* (1867) adlı romanında, Rus aydınlarının hem sağ hem de sol kanatlarının karikatürlerini çizdi. 1883'te Paris yakınlarında, Bougival'de öldü.

UĞUR BÜKE, 1959'da Suşehri'nde doğdu. Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi. 1981'de mezun olduktan sonra Türkiye'nin Sesi radyosunda Rusça spiker ve çevirmen olarak çalıştı. Askerliğinin ardından İstanbul'a yerleşerek turist rehberliği ve Sovyetler Birliği Başkonsolosluğu'nda çevirmenlik yaptı. Nikolay Gogol, Lev Tolstoy, İvan Turgenyev, Nikolay Leskov, İvan Bunin, Valentin Rasputin, Anatoli Rybakov, Yuri Bondarev, Nikolay Nekrasov, İlya Boyaşov, Svetlana Uturgauri, Olcas Süleymenov, R. Abutalıbov, E. Muradaliyeva gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandıran ve TYS üyesi olan Büke evli ve bir kız çocuk sahibidir.

İçindekiler

Şçigrovsklu Hamlet	11
Rüya.....	41

ŞÇİGROVSKLU HAMLET

Seyahatlerimden birinde zengin toprak sahibi, avcı Aleksandr Mihaylıç G***'den öğle yemeği daveti aldım. Köyü, o zaman benim kaldığım küçük köyden beş *verst* kadar uzaklıktaydı. Herkese onsuz ava bile gidilmemesini tavsiye ettiğim frakımı giydim ve Aleksandr Mihaylıç'a gitmek üzere yola koyuldum. Yemek akşam altına hazırlanmıştı, ben saat beşte gittim ve resmî ceketli, sivil kıyafetli ve kimliklerini daha az belli eden başka giysiler içinde çok sayıda soyluyu orada hazır buldum. Ev sahibi beni içtenlikle karşıladı ve ardından hemen servis odasına koştu. Yüksek mevkili birini bekliyordu ve toplumda kimseye bağlı olmayan, konumu ve zenginliğiyle hiç uyuşmayan bir heyecan hissediyordu. Aleksandr Mihaylıç hiç evlenmemişti, kadınları sevmiyordu, onun evinde yalnızca erkek erkeğe toplanılıyordu. Şaşaa içinde yaşıyordu ve dededen kalma konağı muhteşem şekilde yeniden yaptırmıştı, her yıl Moskova'dan on beş bin rublelik şarap ısmarlıyor ve genel olarak büyük bir saygı görüyordu. Aleksandr Mihaylıç çoktan emekli olmuş ve pek öyle önemli bir mevkiye falan da ulaşamamıştı... İyi de bu yüksek mevkili konuğu davet etmesinin ve bu ziyafet günü sabahtan beri heyecan içinde olmasının nedeni neydi? Gönül rızasıyla verenlerden rüşvet alıp almadığı

sorulan avukat dostumun dediği gibi, bu konu bilinmezliğin karanlığıyla kaplıydı.

Ev sahibinden ayrıldıktan sonra odaları dolaşmaya başladım. Hemen hemen bütün konuklar bana yabancıydı, yaklaşık yirmi kişi çoktan oyun masasına oturmuştu. Prafa¹ sevenlerin arasında, asil ama hafifçe yıpranmış yüzlü iki asker; kararlı ama iyi niyetli insanlardaki gibi sarkık ve boyalı bıyıklı, sıkı kravatlı birkaç sivil yönetici (bu iyi niyetli insanlar kartları büyük bir özenle çekiyor ve başlarını çevirmeden gelenlere yan gözle bakıyorlardı); şiş göbekli, tombul ve terli elli, bacakları saygılı bir şekilde birleşik beş ya da altı düşük mevkiden yerel memur (bu beyler yumuşak bir sesle konuşuyor, dört bir yana küçük gülücükler dağıtıyor, kâğıtlarını boyunbağlarına yakın tutuyor, koz çıkarken masaya vurmuyor, tam tersine kâğıtları süzülürcesine yeşil çuhaya bırakıyorlardı; aldıkları kâğıtları destelerken oldukça nazik ve güzel bir gıcırta çıkarıyorlardı) göze çarpıyordu. Diğer soylular divanlarda oturuyor, kapı ve pencere önlerinde duruyorlardı. Dış görünüşüyle kadına benzeyen, genç sayılmayacak bir toprak sahibi, hiç kimse ona bakmamasına karşın köşede duruyor, irkilerek kızarıyor ve karnının üstüne sarkan saatinin mühür olarak da kullandığı kapağını şaşkın şaşkın çevirip duruyordu; frakları terziler loncasının büyük ustası Firs Klühin'in makasından çıkma olduğu belli olan kareli pantolonlu birkaç kişi, yağlı ve çıplak enselerini özgürce döndürerek laubali ve ateşli bir şekilde tartışıyordu; çekindiği belli olan, baştan aşağı simsiyah giyinmiş yirmili yaşlardaki miyop ve sarı saçlı bir genç alaylı alaylı gülümsüyordu...

Tam canım sıkılmaya başlamıştı ki, öğrenimini yarıda bırakmış olan ve Aleksandr Mihaylıç'ın evinde... ola-

1. 32'lik desteyle üç ya da dört kişiyle oynanan bir kâğıt oyunu. (Ç.N.)

rak kalan, aslında ne olarak kaldığı pek dile getirilmeyen genç Voynitsın diye biri yanıma geldi. Çok iyi ateş ediyor ve köpek eğitmeyi iyi beceriyordu. Onu önceden Moskova'dan tanıyordum. Her türlü sınavda “tıp oynayan” yani profesörün hiçbir sorusuna tek bir sözle bile yanıt vermeyen öğrenci kategorisinden genç bir adamdı. Bu beylere, telaffuzu güzel geldiği için *favorici* de deniliyordu. (Gerçi çok eskilerde kaldı, bildiğiniz gibi.)¹ Olay şöyle geliyordu: Profesör, Voynitsın'a seslenirdi. O zamana kadar hiç hareket etmeden sırasında oturan ve tepeden tırnağa ter içinde kalan Voynitsın, yavaşça ama hiçbir şey düşünmeden etrafa bakarak ayağa kalkar, aceleyle resmî ceketinin bütün düğmelerini boğazına kadar ilikler ve sınavı yapan hocaların masasına yaklaşırdı. “Bir kâğıt alır mısınız lütfen?” diye nazikçe sorardı profesör. Voynitsın elini uzatır ve heyecanla soru kâğıtlarına dokunurdu. Sınav için başka fakülteden gelen ve ânında bu zavallı *favoriciye* kin gütmeye başlayan yaşlı ve titiz profesör, “Ama seçmeyin,” diye itiraz ederdi titreyen sesiyle. Voynitsın kaderine razı olur, soruyu alır, numarasını gösterip ondan önceki öğrenci cevabını verene kadar oturmak üzere pencerenin eşiğine yönelirdi. Eskisi gibi ağır ağır etrafa bakmak yerine gözlerini soru kâğıdından ayırmaz hatta hiçbir organı kıvıldamazdı. Sonunda, ondan önceki öğrenci sınavı bitirir ve ona gösterdiği performansına göre “İyi, çıkın,” ya da “İyi, hem de çok iyi,” derlerdi. Ardından Voynitsın'ı çağırırlardı. Voynitsın kalkar, emin adımlarla masaya yaklaşırdı. “Soruyu okuyun,” derlerdi. Voynitsın soru kâğıdını iki eliyle burnuna kadar yaklaştırır, oldukça yavaş şekilde okur ve aynı yavaşlıkta

1. 1837'de Çar I. Nikolay'ın emriyle devlet memurlarının sakal ve bıyık bırakmaları yasaklanmıştı. Bu yasak öğrencileri de kapsamıştı. Yazar, bu yasağa gönderme yapıyor. (Ç.N.)

ellerini indirirdi. “Eh, buyurun cevaplayın,” derdi aynı profesör tembelce, gövdesini geriye yaslayıp ellerini göğsünde bağlayarak. Mutlak bir sessizlik hüküm sürerdi. “Neyiniz var?” Voynitsın susardı. Yabancı ihtiyar sinirlenmeye başladılar. “Bir şeyler söylesenize!” Bizim Voynitsın ölü gibi susardı. Tıraşlı ensesi, arkadaşlarının meraklı bakışlarının karşısında azametli ama hareketsiz biçimde dururdu. Yabancı ihtiyarın gözleri yerinden fırlamak üzereydi. Voynitsın’dan kesinlikle nefret ederdi. “Ama çok tuhaf,” derdi diğer hoca, “dilsiz gibi ne duruyorsunuz öyle? Cevabı bilmiyor musunuz yoksa? Öyleyse, söyleyin.” Zavallı kısık sesle, “İzninizle, başka bir soru alayım,” derdi. Profesörler birbirine bakardı. “Hadi, al,” derdi sınav başkanı elini sallayarak. Voynitsın yeniden soru çeker, yeniden pencereye gider, yeniden masaya gelir ve yeniden ölü gibi susardı. Yabancı ihtiyar onu canlı canlı yiyecek hale gelirdi. Sonunda onu kovup sıfırı basarlardı. Ne dersiniz, bundan sonra çıkıp gider miydi? Tabii ki hayır! Kendi yerine geçer, sınavın sonuna kadar hareketsizce oturur ve çıkarken bağırdı: “Ne bu be! Amma kazık!” O günü Moskova’yı dolaşarak geçirir, ara sıra başını ellerinin arasına alıp bedbaht kaderine lanetler yağdırırdı. Elbette kitabın başına çökmez, ertesi sabah aynı oyun yeniden sahnelenirdi.

İşte bu Voynitsın yanıma gelmişti. Moskova’dan ve avdan bahsediyorduk.

“İster misiniz,” diye fısıldadı, “sizi buranın en nüktedan kişisiyle tanıştırayım?”

“Lütfedersiniz.”

Voynitsın beni kısa boylu, uzun perçemli, bıyıklı, kahverengi frak giyen ve alacalı bir kravat takan adamın yanına götürdü. Zekâ ve kötülükle beslenen çevik vücut hatlarından içindeki öfke okunuyordu. Kaçak ve alaylı gülümseyişi dudaklarını mütemediyen büküyordu. Si-

yah süzgün gözleri farklı boydaki kirpiklerinin altından küstahça bakıyordu. Yanında şişman, yumuşak, sevimli –deyim yerindeyse baldan tatlı– ve tek gözü kör bir toprak sahibi duruyordu. Küçük adamın nüktelerine önceden gülüyor ve memnuniyetten eriyormuş gibi görünüyordu. Voynitsın beni, Pyotr Petroviç Lupihin denilen nüktedan adama tanıttı. Tanışıp karşılıklı selamlaştık.

“İzninizle size en yakın dostumu takdim edeyim,” dedi birden Lupihin sert bir sesle, tatlı toprak sahibinin elini tutarak. “Çekinmeyin siz de Kirila Selifanıç,” diye ekledi, “sizi yemezler. Evet,” diye devam etti.

Bu arada mahcup Kirila Selifanıç eğilerek öyle güçlükle selam verdi ki şişko karnı vücudundan ayrılmış gibi oldu.

“Evet, onur duyarım, müthiş bir soyludur kendisi. Elli yaşına kadar sağlığı mükemmeldi, birden gözünü tedavi etmeye kalkıştı ve sonunda bir gözünü kaybetti. O günden beri, aynı başarıyla kendi köylülerini de tedavi ediyor... Tabii ki onlar, büyük bir bağlılıkla...”

“Yani şöyle,” diye mırıldandı Kirila Selifanıç ve güldü.

“Bitirin sözünüzü dostum, bitirin,” diye araya girdi Lupihin. “Sizin gibi iyi birini hâkimliğe bile seçebilirler ve seçecekler de, görürsünüz. Tabii bakanlar kuşkusuz düşünme işini sizin yerinize yapacaklardır; yalnız bilin ki sizin de konuşmanız gerekecektir, sırf başkalarının fikirlerini tekrar etmek için olsa bile. Diyelim ki vali geliyor ve soruyor: ‘Hâkim niye kekeleyor?’ Hadi, varsayalım şöyle diyorlar: ‘Felç oldu.’ ‘İyi, biraz kanını akıtıverin,’ diyecek vali de. Böyle bir şey, sizin durumunuzda, kabul edin ki pek hoş olmaz.”

Sevimli toprak sahibi gülmekten kırılıyordu.

“Gülüyorsunuz,” diye devam etti Lupihin, Kirila Selifanıç’ın hâlâ oynayan karnına kinle bakarak. “Niye gülmesin ki?” diye ekledi bana dönerek. “Karnı tok, sağlıklı,

Klasik Rus edebiyatının unutulmaz yazarı Turgenyev çağdaşlarından bütünüyle farklı bir yol izledi, yaşadığı dönemde Avrupa kültürüne ve bakış açısına daha yakın bir tavır sergiledi. Dönemin ünlü eleştirmeni Belinski'den büyük destek gören Turgenyev uluslararası üne kavuşan ilk Rus yazar oldu.

Daha sonra kaleme alacağı büyük yapıtların habercisi olan öyküleri yazarın edebî kariyerinde çok ayrı bir öneme sahiptir. İki öyküden oluşan bu derlemenin ilk öyküsü **Şçigrovskı Hamlet** siyasi haksızlıklar nedeniyle ülkeyi terk etmek zorunda kalan, yaşamları baskı altında geçen Rus soylu aydınlarının yazgisına odaklanır. Yoğun olarak mistisizm ve fantazmagori içeren ikinci öykü **Rüya** ise Rus edebiyatında bu türdeki ilk örneklerden biridir.

#kısaklasikler #rusklasikleri #realizm #baskı #rusaydını #mistisizm
#fantazmagori

Kapak İllüstrasyonu: Durca Toral

 can

 canyayinlari.com | | | canyayinlari

öykü

ISBN 978-975-07-5173-8

9 789750 751738